

ŠKÁLY NA MĚŘENÍ ÚZKOSTI A ÚZKOSTLIVOSTI DĚTÍ – REVIZE (ŠAD-R)

Recenze metody

AUTOR RECENZE: MARTINA KOTKOVÁ¹

datum vzniku recenze:	srpen 2013
1.1 název nástroje:	Škály na měření úzkosti a úzkostlivosti dětí – revize
zkrácený název:	ŠAD-R
1.2 původní název:	Škály na meranie úzkosti a úzkostlivosti detí (ŠAD)
1.4 autoři původního testu:	Jozef Müllner, Imrich Ruisel, Gabriel Farkaš
1.3 autoři lokální adaptace:	Jakub Toman
1.7 lokální distributor:	Psychodiagnostické a didaktické testy Bratislava
1.9.1/1.9.2 datum vydání:	září 2013

Test Škály na měření úzkosti a úzkostlivosti dětí – revize (ŠAD-R) je revidovanou verzí testu Škály na meranie úzkosti a úzkostlivosti u detí (ŠAD) slovenských autorů Müllnera, Ruisela a Farkaše (1983). Autorem revize je Jakub Toman, který pracuje pro Národní ústav pro vzdělávání. Tato revize vznikla v rámci projektu DIS („Diagnostika dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami“) a klade si za cíl přizpůsobit test tak, aby mohlo být prožívání úzkosti dnešních dětí a dospívajících adekvátně popsáno z obsahového i jazykového hlediska (tzn. aby nebyly položky zastaralé, ale byly výstižné a dostatečně srozumitelné).

Účelem testu je změřit míru aktuální úzkosti (zda jedinec v danou chvíli prožívá úzkostné stavy) a obecné tendence k úzkostnému prožívání jedince, tedy úzkostlivosti. Test se tak skládá ze dvou škál: aktuální úzkosti a úzkostlivosti. Pomocí těchto škál může být popsán současný stav jedince i jeho stálejší osobnostní rys k úzkostnému prožívání. Test je určen pro děti a dospívající ve věku 10 až 15 let.

¹ Katedra psychologie, Fakulta sociálních studií MU, Joštova 10, 602 00 Brno

Po formální stránce obsahují obě škály 17 výroků, jejichž platnost posuzuje jedinec na čtyřbodové škále. Je možné zadat test celý (tzn. celkem 34 položek), zároveň ale lze každou ze škál použít i samostatně. Aby byl test adekvátní pro chlapce i dívky, je připraven ve dvou formách, které se liší pouze jmenným rodem. Test se vyplňuje formou tužka-papír a vyplnění testu není časově náročné (cca 8 minut). Výsledný hrubý skóre testu je možné pomocí tabulek norem převést na percentil podle věku, z-skóre i T-skóre. Zjištěné výsledky pak mohou být použity v poradenské praxi. Test je možné zadávat individuálně i skupinově, a to pod dohledem kvalifikovaného psychologa.

Vývoj testu

Vývoj testu a revize původní metody jsou založeny na kvalitních teoretických základech. Z těch je zřejmá nutnost rozlišovat mezi dualitou úzkosti jako aktuálního stavu a jako rysu osobnosti. Autor dostatečně jasně popisuje adaptivní význam úzkosti a propojení úzkosti s emocí strachu. Slušelo by se ale revidovat kapitolu Projevy úzkosti u dětí, která zůstala stejná jako u verze původní. Bylo by vhodné tuto kapitolu doplnit o novější výzkumy, které reflektují současný stav poznání. Jednoznačně by bylo vhodné zařadit i teorii citové vazby (viz Bowlby, 1969), která s prožíváním úzkosti souvisí.

Postup vývoje testu je možné považovat z metodologického hlediska za adekvátní. Přesto se při něm objevily jisté sporné kroky. Jedním z nich je vzorek při pilotáži testu – ten tvořili studenti pouze 7. tříd ZŠ (průměrný věk 13,2). Test je ale určen pro děti od 10 do 15 let. Pro ověření srozumitelnosti položek by proto vhodnější provést pilotáž u všech věkových kategorií, pro které je test určen.

Druhá námitka se týká finální podoby položek ve škále aktuální úzkosti. Některé položky vynívají stejně a i zjištěné interkorelace mezi těmito položkami jsou vyšší v porovnání s dalšími položkami. Je tedy otázkou, zda mezi významy těchto položek respondenti dostatečně rozlišují a zda nejsou některé z nich nadbytečné. Konkrétně se jedná o položky 2) *Trápí mě starosti*; 7) *Jsem utrápený*; 8) *Jsem ustaraný* a položky 6) *Jsem vystrašený* a 10) *Bojím se*. Zmíněné interkorelace ale nepřevyšují hodnotu 0,6, proto není možné tuto skutečnost považovat za závažný nedostatek testu.

Autoři se rozhodli na základě pilotáže vyřadit pozitivně laděné položky a nechat je pouze na začátku a konci každé škály, aby měly terapeutický účinek. Tím se ale test stává poněkud průhledným a pro respondenty předvídatelným, což zvyšuje riziko lživých odpovědí, případně uvádění sociálně žádoucích odpovědí. Z tohoto důvodu i zahraniční metody jako STAIC (Spielberger, 1973) a CMAS (Castaneda, McCandless, & Palermo, 1956) (a jejich revize) pozitivní položky obsahují.

Co se týká informací, jakým způsobem s testem pracovat, manuál poskytuje jasné instrukce, jak má zadavatel postupovat při administraci i při vyhodnocování testu. Následně ale chybí informace o tom, jak s daným výsledkem nakládat a jak jej sdělovat vyšetřované osobě (nebo jejím rodičům). Autoři předpokládají, že test se dostane do rukou pouze kvalifikovaným odborníkům z oblasti psychologie a dá se tedy

předpokládat, že ti budou vědět, jakým způsobem zpětnou vazbu podat. Přesto by bylo vhodné, aby manuál krátce zmínil, jak se dá na základě výsledků testu s klientem dále pracovat.

Technické parametry testu

Normy

Autoři uvádějí normy pro děti a dospívající od 10 do 15 let pomocí percentilových tabulek (převod hrubého skóru na percentil), a to zvláště pro dívky a chlapce. U škály aktuální úzkostnosti jsou uvedeny i věkové normy. Pro škálu úzkostlivosti autoři navíc uvádějí tabulky pro převod na z-skór a T-skór. Normy byly vytvořeny na rozsáhlém standardizačním vzorku.

Věkové normy škály aktuální úzkosti byly vytvořeny tak, že byla použita „data od dětí příslušného věku a skupiny dětí o rok mladší a o rok starší. U krajních věkových skupin (10 a 15 let) byly normy vytvořeny jen z dat od příslušné věkové skupiny“. Tímto způsobem došlo k tomu, že standardizační vzorek např. desetiletých je třikrát menší než u jedenáctiletých. Tyto rozdíly pak mohou mít vliv na výslednou podobu norem.

Je otázkou, zda se dají normy použít pro celou populaci českých dětí a dospívajících ve věku od 10 do 15 let. Všichni respondenti standardizačního vzorku totiž pocházeli ze základních škol, a to navíc takových, kde působili školní psychologové. Jsou tyto normy platné i pro studenty víceletých gymnázií? Zde by se totiž dala očekávat vyšší míra úzkosti, která by mohla být způsobená vyšším tlakem na studium a studijní výsledky.

Autoři nepopisují, zda je test vhodný i pro jiné skupiny dětí a zda se na ně vztahují dané normy. V manuálu je naznačeno, že určité speciální potřeby dětí při administraci je možné ošetřit pomocí podrobnějšího vysvětlení instrukcí zadavatelem. Autoři pak sami test používají pro klinickou populaci, pro děti integrované i pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí (zde byl ale test použit u dětí ve věku 6 až 16 let).

Validita

Autoři ověřovali především kriteriální validitu, a to na základě tří nezávislých studií. V první studii porovnali výsledky jedinců z běžné populace s klinickým vzorkem dětí s psychiatrickou diagnózou, která přímo souvisela s vysokou úrovní prožívané úzkosti. Potvrdilo se, že děti s těmito diagnózami prožívaly vyšší úzkost.

Druhá studie se zaměřila na děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které byly individuálně nebo skupinově integrované. Autoři předpokládali, že obtíže ve škole budou souviset s mírou úzkosti, kterou dané děti prožívají. Toto se skutečně potvrdilo – tyto děti dosáhly v testu úzkosti vyšších hodnot než běžní žáci.

Poslední studie ověřovala souvislosti mezi aktuální úzkostí a nižším skórem v inteligenčním testu. Zde byla potvrzena prediktivní validita testu. Vzorek této studie se

skládal z dětí běžné populace a dětí socio-kulturně znevýhodněných. Předpokladem, který byl vytvořen na základě jiných studií, bylo, že aktuální prožívání úzkosti ruší pozornost a další exekutivní funkce, čímž pak dochází k podání nižšího výkonu. Ve studii byl potvrzen negativní vliv aktuální úzkosti na výsledek inteligenčního testu, i když se jednalo o neverbální test inteligence (tzn. socio-kulturní znevýhodnění by zde nemělo hrát roli).

Provedená konfirmační faktorová analýza potvrdila dva, autory předpokládané, faktory – aktuální úzkost a úzkostlivost.

Při ověřování validity ale nebyla zohledněna validita konstruktová, tzn., že nebyl použit žádný jiný test, pomocí kterého je možné úzkost měřit. V českých podmínkách se používá Škála zjevné úzkosti pro děti (CMAS; Castaneda, McCandless, & Palermo, 1956) v české úpravě od autorů Fischera a Gjuričové (1974), která má normy pro děti od 9 do 14 let. Tento test tedy mohl být použit pro detailnější ověření validity testu.

Reliabilita

Test disponuje dobrou reliabilitou ve smyslu vnitřní konzistence. Test-retest stabilita reliabilita jako ekvivalence nebyla u testu uvedena.

Hodnoty vnitřní konzistence vyjádřené hodnotami Cronbachova alfa byly u obou škál velmi dobré (aktuální úzkost $\alpha=0,899$; úzkostlivost $\alpha=0,879$).

Vzhledem k tomu, že test měl pouze jednu formu (i když rozdělenou pro dívky a chlapce), nemohla být reliabilita jako ekvivalence testována.

Jako nedostatek je možné vnímat, že nebyla ověřována reliabilita jako test-retest stabilita u škály úzkostlivosti. Je zřejmé, že škála aktuální úzkosti nemusí dosahovat vysoké test-retest stability, ale pokud se zkoumá úzkostlivost jako stabilní rys osobnosti, naměřená hodnota by se neměla s časem příliš měnit. Ostatně původní verze testu (ŠAD) tyto údaje také udávala. Ověření reliability jako test-retest reliability tedy testu chybí.

Možnosti použití testu

Po obsahové stránce je test určen k měření rysů i aktuálního stavu osobnosti. Jeho využití je možné v psychologickém poradenství. Test by měl zadávat pouze kvalifikovaný psycholog, a to jak individuálně nebo i skupinově. Test má dvě ekvivalentní formy pro chlapce a dívky, které se liší pouze jmenným rodem (př. Jsem vystrašený/Jsem vystrašená).

Pro použití testu nejsou z technického hlediska velké nároky. Respondenti odpovídají formou papír a tužka, kdy na čtyř-bodové škále posuzují míru platnosti jednotlivých výroků. Obě škály (aktuální úzkost, úzkostlivost) obsahují 17 položek, z nichž jsou dvě pozitivní a do výsledného skóru se nezapočítávají. Jejich smyslem je dítě povzbudit. Výsledný počet položek pro každou škálu je tedy 15, dohromady za celý test 30 (s pozitivními položkami 34).

Vyhodnocování testu probíhá pomocí jednoduchého skórovacího klíče, kdy se hrubý skór získá součtem dítětem označených hodnot (*neplatí=1, spíše neplatí=2, spíše platí=3, platí=4*). Do součtu se nezapočítávají hodnoty již zmíněných pozitivních položek (tj. 1. a 17. v obou škálách). Na základě hrubého skóru je pak možné podle tabulek norem, které jsou součástí manuálu, přiřadit percentil. U škály aktuální úzkosti uvádějí autoři percentilové tabulky podle pohlaví a věku, u škály úzkostlivosti pouze podle pohlaví. Pro tuto škálu jsou ale navíc dostupné tabulky pro převod hrubého skóru na z-skór a T-skór.

Čas potřebný pro administraci je dle autorů 8 minut, následné skórování trvá odhadem 3 minuty, stejně tak analýza a zhodnocení z hlediska norem. Podání zpětné vazby pak může odhadem trvat 10 minut, zde však záleží na vyhodnocení způsobu následné péče.

Publikace testu obsahuje uživatelský manuál (včetně záznamových listů) a technický (psychometrický) manuál. Test se dá objednat přes webové stránky Národního ústavu pro vzdělávání za cenu 115 Kč, která odpovídá pouze nákladům na tisk. Dle informací autora si budou moci test v PDF verzi stáhnout zdarma z internetu absolventi magisterského studia psychologie a to po doložení kopií diplomu.

Závěrečné hodnocení a doporučení

Test Škály na měření úzkosti a úzkostlivosti dětí – revize (ŠAD-R) představuje kvalitní psychodiagnostický nástroj, který může být účinnou pomocí v poradenské praxi i při screeningu úzkostných poruch, které již spadají do oblasti psychopatologie. Největší přednost tohoto nástroje spočívá v dualitě pojetí úzkosti jako stavu a stabilnějšího osobnostního rysu. Díky tomu je možné komplexně zmapovat úzkostné prožívání jedince včetně konkrétních projevů úzkosti. Test se dá jednoduše a rychle administrovat i vyhodnotit a je pro uživatele jasně a srozumitelně formulován. Jedinou chybějící částí je doporučení autorů, jak s výsledky testu dále pracovat a jakým způsobem o nich komunikovat s dítětem, resp. jeho rodiči.

Psychometrické charakteristiky testu jsou adekvátní, přesto by však bylo vhodné ověřit test-retest stabilitu a konstruktovou validitu (srovnáním s jiným testem). Co se týká norem, ty jsou vytvořeny na vzorku běžné populace, proto by se s nimi mělo pracovat obezřetně u minoritních skupin a u klinické populace. Nicméně by bylo možné použít tento nástroj v klinické praxi při monitorování změn prožívání aktuální úzkosti i úzkostlivosti v důsledku terapeutického působení. Skór v testu může sloužit jako užitečná zpětná vazba o případném pokroku pro klienta i psychologa. Zároveň může být test jakýsi „odrazový můstek“ pro začátek komunikace mezi jedincem a psychologem. Mluvit o své úzkosti bývá obtížné a písemná forma může představovat bezpečnější způsob. S testem se tedy dá pracovat i kvalitativně tak, že budou mapovány situace, při kterých k popsaným pocitům dochází.

Věkové rozmezí norem je podle autorů 10 až 15 let. Vzhledem k nižšímu počtu standardizačního vzorku v krajních kategoriích 10 a 15 let by se v těchto kategoriích mělo přistupovat k normám s opatrností. Zároveň byly normy vytvořeny na základě vzorku žáků základních škol, u jiných typů škol tedy nemusí zcela odpovídat.

Tento nástroj je možné používat také jako screeningový nástroj při skupinové administraci, kdy bude možné zjistit, kteří jedinci prožívají úzkost a bylo by proto vhodné jim věnovat psychologickou péči. Při individuální administraci může být test použit pro základní zmapování osobnosti a aktuálního stavu jedince. Použití testu ve chvíli, kdy dítě dokáže dostatečně verbalizovat problémy s úzkostí, může být nadbytečné. V takové chvíli mohou výsledky testu sice přinést srovnání s normou, nesníží to však intenzitu dítětem prožívané úzkosti. Pro práci s jedincem by pak nebyl rozdíl v tom, jestli dítě dosáhlo percentilu 30 nebo 90.

Velkou výhodou testu je jeho plánovaná dostupnost a bezplatnost pro kvalifikované uživatele. Současně je však vhodné, aby byl tento nástroj dostupný pouze uživatelům, kteří mají dostatečné vzdělání a mohou tak test zužitkovat pro praktické či výzkumné účely, tzn. nejen testování pro testování.

Literatura:

- Bowlby, J. (1969). *Attachment. Attachment and Loss*. Vol. I. London: Hogarth.
- Castaneda, A., McCandless, B. R., & Palermo, D. S. (1956). The children's form of the manifest anxiety scale. *Child Development*, 27, pp. 317–326.
- Fischer, J. & Gjuričová, Š. (1974). *Škála zjevné úzkosti pro děti*. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy.
- Müllner, J., Ruisel, I., & Farkaš, G. (1983). *Škály na meranie úzkosti a úzkostlivosti u detí*. Bratislava: Psychodiagnostické a didaktické testy.
- Spielberger, C. D. (1973). *State-Trait Anxiety Inventory for Children (STAIC)*. Mind Garden.

MODEL RECENZE PODLE EFPA PRO POPIS A HODNOCENÍ PSYCHOLOGICKÝCH TESTŮ *FORMULÁŘ RECENZE TESTU A POZNÁMKY PRO RECENZENTY¹*

Toto je lokální úprava dokumentu pro účely publikace v časopise Test Fórum.
Originální český překlad je k dispozici na stránkách EFPA
(www.efpa.eu/download/505cd9db4144ecb16174087909c9cd6d).

Původní verzi sestavil a uspořádal Dave Bartram
Doplňili a revidovali Patricia Lindley, Dave Bartram a Natalie Kennedy v dubnu 2004²
Současná verze 3.42: květen 2005
Český překlad: Tomáš Urbánek

Od uživatelů tohoto dokumentu a jeho obsahu žádá EFPA, aby uznali tento zdroj prostřednictvím následujícího textu:

“Kritéria pro recenzi testu podle EFPA do značné míry vychází z formy a obsahu kritérií pro recenzi testů Britské psychologické společnosti (BPS) a kritérií vytvořených Komisí pro testové záležitosti (COTAN) Holandské asociace psychologů (NIP). Dave Bartram a Patricia Lindley původně vyvinuli kritéria BPS a recenzní procedury pro UK Employment Service a později rozšířili jejich používání pro celou BPS. Arne Evers připravil k vydání nizozemský systém posuzování kvality testů.

EFPA je vděčná BPS a NIP za svolení použít jejich kritéria jako základ pro vytvoření evropského modelu. EFPA je také vděčná Davu Bartramovi, Arnu Eversovi a Patricii Lindley za jejich příspěvek k vývoji tohoto modelu. Veškerá intelektuální vlastnická práva původních kritérií podle BPS a NIP jsou nadále uznávána a náleží těmto orgánům.”

¹ Tento dokument byl vytvořen z několika zdrojů, včetně Hodnotícího formuláře pro recenzi testu používaného v BPS (NPAL a Řídící komise pro testové standardy při BPS – Steering Committee on Test Standards), Španělského dotazníku pro hodnocení psychometrických testů (Španělská psychologická asociace) a Systému pro posuzování kvality testu (Komise pro testování Holandské asociace psychologů). Některé části byly adaptovány se svolením z dokumentu: BPS Books Reviews of Level B Assessment Instruments for use in Occupational Assessment, Notes for Reviewers: Version 3.1. December 1998: Copyright © NPAL, 1989, 1993, 1998.

² Současná verze je spojením dvou oddělených dokumentů (Formuláře recenze a Poznámek pro recenzenty). Obsah byl navíc uspořádán a doplněn na základě jeho používání recenzenty online testů v BPS.

.....
Část 1:

Popis nástroje: Obecné informace a klasifikace
.....

EFPA 3.2 reference

	Recenzent 1:	Mgr. Martina Kotková
	Recenzent 2:	PhDr. Helena Pacnerová
	Konzultující editor:	
	Vedoucí editor:	Mgr. Hynek Cígler
	Vedoucí editor aktualizace: (pouze v případě aktualizací)	
	Editor aktualizace: (pouze v případě aktualizací)	
	Datum vzniku této recenze:	srpen 2013
1.1	Název nástroje (lokální verze):	Škály na měření úzkosti a úzkostlivosti dětí - revize
	Zkrácená verze názvu testu:	ŠAD-R
1.2	Původní název testu (pokud je lokální verze adaptací):	Škály na meranie úzkosti a úzkostlivosti detí (ŠAD)
1.4	Autoři původního testu:	Jozef Müllner, Imrich Ruisel, Gabriel Farkaš
1.3	Autoři lokální adaptace:	Jakub Toman
1.7	Lokální distributor/vydavatel testu:	Národní ústav pro vzdělávání (Projekt DIS)
1.8	Vydavatel původní verze testu (pokud je jiný než současný distributor/vydavatel):	Psychodiagnostické a didaktické testy Bratislava (Psychodiagnostika s.r.o.)
1.9.1	Datum vydání současné revize/vydání:	září 2013
1.9.2	Datum vydání adaptace pro lokální užívání:	
1.9.3	Datum vydání původního testu:	1983

Obecný popis nástroje

Test Škály na měření úzkosti a úzkostlivosti dětí – revize (ŠAD-R) je revidovanou verzí testu Škály na měření úzkosti a úzkostlivosti u dětí (ŠAD) slovenských autorů Müllnera, Ruisela a Farkaše z roku 1980. Tato revize si klade za cíl přizpůsobit test tak, aby mohlo být prožívání úzkosti dnešních dětí a dospívajících adekvátně popsáno z obsahového i jazykového hlediska (tzn., aby nebyly položky zastaralé, ale byly výstižné a dostatečně srozumitelné).

Účelem testu je změřit míru aktuální úzkosti (zda jedinec v danou chvíli prožívá úzkostné stavy) a obecné tendence k úzkostnému prožívání jedince, tedy úzkostlivosti. Test se tedy skládá ze dvou škál: aktuální úzkosti a úzkostlivosti. Pomocí těchto škál může být popsán současný stav jedince i jeho stálejší osobnostní rys k úzkostnému prožívání. Test je určen pro děti a dospívající ve věku 10 až 15 let.

Po formální stránce obsahují obě škály 17 výroků, jejichž platnost posuzuje jedinec na čtyř-bodové škále. Je možné zadat test celý (tzn. celkem 34 položek), zároveň ale lze každou ze škál použít i samostatně. Aby byl test adekvátní pro chlapce i dívky, je připraven ve dvou formách, které se liší pouze jmenným rodem. Test se vyplňuje formou tužka-papír a vyplnění testu není časově náročné (cca 8 minut). Výsledný hrubý skór testu je možné pomocí tabulek norem převést na percentil podle věku, Z-skór i T-skór. Zjištěné výsledky pak mohou být použity v poradenské praxi. Test je možné zadávat individuálně i skupinově, a to pod dohledem kvalifikovaného psychologa.

Část 2:

Klasifikace

1.10.1	Obsahová doména	<ul style="list-style-type: none">☐ Školní schopnosti☐ Všeobecné schopnosti☐ Verbální schopnosti☐ Numerické schopnosti☐ Prostorové schopnosti☐ Neverbální schopnosti☐ Rychlost vnímání☐ Paměť☐ Manuální zručnost☒ Osobnost – Rys☐ Osobnost – Typ☒ Osobnost – Stav☐ Kognitivní styly☐ Motivace☐ Hodnoty☐ Zájmy☐ Přesvědčení☐ Poruchy a patologie☐ Skupinové procesy☐ Rodina☐ Organizace, její fungování, agregovaná měření, klima atd.☐ Školní nebo výchovné funkce☐ Jiné: <p style="text-align: center;">popište</p>
--------	------------------------	---

1.10.2	Zamýšlená(é) nebo hlavní oblast(i) použití.	☐ Klinická psychologie ☐ Neuropsychologie ☐ Forenzní psychologie ☐ Psychologie výchovy a vzdělávání ☐ Psychologie práce a personalistika ☒ Poradenství, doporučení, vedení a volba povolání ☐ Psychologie zdraví, životní styl a životní spokojenost ☐ Sporty a volný čas ☐ Jiné:
1.10.3	Zamýšlený způsob použití (podmínky, za jakých byl nástroj standardizován a validizován)	☐ Nesupervidovaná administrace bez kontroly nad identitou respondenta a bez úplné kontroly nad podmínkami administrace (např. volně přístupný test na internetu, test dostupný ke koupi v knihkupectví). ☐ Kontrolovaný nesupervidovaný administrací. Kontrola nad podmínkami (čas atd.) a určitá kontrola nad identitou uživatele testu (např. testy administrované přes internet, ale pouze známým osobám – přístup omezený heslem). ☒ Supervidovaná a kontrolovaná administrace. Administrace testu pod kontrolou kvalifikovaného administrátora nebo dohlázele. ☐ Řízená administrace. Administrace testu prováděná pouze přes určená testovací centra (např. programy hodnocení licencí a certifikace).
1.10.4	Popis populací, pro které je test určen:	Děti a dospívající ve věku 10 – 15 let
1.10.5	Počet škál a krátký popis proměnné nebo proměnných měřených nástrojem	Test obsahuje dvě škály: 1. aktuální úzkost – tato škála reflektuje současný stav jedince 2. úzkostlivost – je vyjádřením osobnostního rysu, tedy dlouhodobější tendence k úzkostnému prožívání
1.11	Formát položek	☐ Otevřený ☐ Mnohonásobná volba, alternativy na stejné škále ☐ Bipolární adjektiva ☒ Likertovy ratingy (škály) ☐ Nucená volba, alternativy na smíšených škálách (ipsativní) – vysvětlení viz Poznámky ☐ Mnohonásobná volba, alternativy na smíšených škálách (ipsativní) – vysvětlení viz Poznámky ☐ Sady párů adjektiv (sémantický diferenciól), smíšené škály (ipsativní) ☐ Jiné:

1.12	Počet položek testu:	Obě škály (aktuální úzkost, úzkostlivost) obsahují 17 položek, z nichž jsou dvě pozitivní a do výsledného skóru se nezapočítávají. Jejich smyslem je dítě povzbudit. Výsledný počet položek pro každou škálu je tedy 15, dohromady za celý test 30 (s pozitivními položkami 34).
1.13	Způsob(y) administrace:	☒ Interaktivní individuální administrace ☒ Supervidovaná skupinová administrace ☐ Počítačová lokálně nainstalovaná aplikace – pod supervizí/dohledem ☐ Počítačová aplikace na webu – pod supervizí/dohledem ☐ Počítačová lokálně nainstalovaná aplikace – bez supervise/testování sebe ☐ Počítačová aplikace na webu – bez supervise/testování sebe ☐ Jiné:
1.14	Způsob odpovídání:	☐ Ústní rozhovor ☒ Papír a tužka ☐ Manuální operace ☐ Na počítači ☐ Jiné:
1.15	Čas potřebný pro administraci nástroje: Čas na přípravu (čas, který zabere administrátorovi připravit a rozložit materiály pro diagnostické sezení). <ul style="list-style-type: none"> • Čas na administraci na sezení: zahrnuje čas potřebný pro dokončení všech položek a odhad času potřebného pro podání instrukcí, projití zácvičných položek a nějaké doplňující komentáře na konci sezení. • Skórování: čas nutný pro získání hrubých skóru. • Analýza: čas strávený prováděním dalších prací s hrubými skóry, aby se z nich odvodily další míry a zformulovala rozumně úplná interpretace (za předpokladu, že znáte nástroj). • Zpětná vazba: čas potřebný k přípravě a poskytnutí zpětné vazby vyšetřované osobě. <p>Připouští se, že čas posledních dvou komponent se může značně lišit – v závislosti na kontextu, ve kterém se nástroj používá. Ale aspoň nějaké údaje a komentáře budou užitečné.</p>	Příprava: odhadem 1 minuta Administrace: 8 minut Skórování: odhadem 3 minuty Analýza: odhadem 3 minuty Zpětná vazba: odhadem 10 minut Autor uvádí pouze čas potřebný pro administraci, protože další položky (příprava, skórování, analýza) se vzhledem k jednoduchosti testu a práce s ním zdají jako zanedbatelné.
1.16	Jsou k dispozici různé formy nástroje?	Test má dvě ekvivalentní verze pro chlapce a dívky, které se liší pouze jmenným rodem (př. Jsem vystrašený/Jsem vystrašená).

.....

Část 3:

Měření a skórování

.....

1.17	Procedura skórování testu:	☐ Počítačové skórování s přímým vstupem odpovědí testovanou osobou ☐ Počítačové skórování s ručním vstupem odpovědí z papírového záznamového archu ☐ Počítačové skórování odpovědí z papírového záznamového archu pomocí jejich načtení pomocí skeneru ☒ Jednoduchý ruční skórovací klíč – nutné pouze kancelářské dovednosti ☐ Komplexní ruční skórování – vyžadující trénink ve skórování nástroje ☐ Služby zpracování dat – např. skórování společností prodávající nástroj ☐ Jiné:
1.18	Skóry:	<p>Hrubý skór se získá součtem dítětem označených hodnot (<i>neplatí=1, spíše neplatí=2, spíše platí=3, platí=4</i>). Do součtu se nezapočítávají hodnoty pozitivních položek (tj. 1. a 17. v obou škálách). Na základě hrubého skóru je pak možné podle tabulek norem, které jsou součástí manuálu, přiřadit percentil. U škály aktuální úzkosti uvádějí autoři percentilové tabulky podle pohlaví a věku, u škály úzkostlivosti pouze podle pohlaví. Pro tuto škálu jsou ale navíc dostupné tabulky pro převod hrubého skóru na z-skór a T-skór.</p>
1.19	Transformace skóru na standardní skóry:	☒ Normalizovaná – skóry se získají použitím normalizační tabulky ☐ Nenormalizovaná – skóry se získají lineární transformací
1.20	Použité škály	<p>Skóry založené na percentilech</p> ☒ Centily ☐ 5-stupňová klasifikace: centilové rozdělení 10:20:40:20:10 ☐ Decily a další klasifikace založené na stejném počtu percentilů <p>Standardní skóry</p> ☒ z-skóry ☐ IQ deviační kvocienty IQ atd. (např. M=100, SD=15 pro Weschlerův test) ☐ Přijímací testy na VŠ (např. test SAT M=500, SD=100; GRE atp.) ☐ steny, staniny, C skóry ☐ T-skóry ☐ Jiné: <p>Pozn.: z-skóry a T-skóry jsou dostupné pouze pro škálu úzkostlivosti.</p>

.....

Část 4:

Počítačově generované zprávy

.....

Toto je čistě *popisné*. Hodnocení zpráv bude součástí části recenze nazvané Hodnocení.

1.21	Jsou počítačově generované zprávy k dispozici s nástrojem?	☐ Ano ☒ Ne
------	---	--

.....

Část 5:

Nabídka, podmínky a náklady

.....

Tato část definuje, co vydavatel poskytne, komu, za jakých podmínek a za jaké ceny. Definuje podmínky kladené dodavatelem a týkající se toho, kdo smí a kdo nesmí získat materiál nástroje. Pokud jedna z možností neodpovídá podmínkám nabídky, doplňte popis relevantních podmínek.

1.23	Dokumentace poskytovaná distributorem jako součást testového balíku	☒ Uživatelský manuál ☒ Technický (psychometrický) manuál ☐ Doplnkové technické informace a aktualizace (např. lokální normy, lokální validizační studie atd.) ☐ Rozšiřující informace v podobě knih a článků k tématu ☐ Kombinace výše uvedených (uved'te)
1.24	Metody publikace	☒ Papír ☐ PC – Diskety ☐ PC – CD-ROM ☒ Download z internetu ☐ Živý internet (nástroj pracuje v internetovém prohlížeči) ☐ Jiné: Pozn.: stažení z internetu ve formátu PDF bude možné pouze pro absolventy magisterského studia psychologie (doloženo kopií diplomu).
1.25.1	Počáteční náklady. Cena kompletní sady materiálů (všechny manuály a další materiál nutný k aspoň jedné zkušební administraci). Kolik uchazečů lze vyšetřovat pomocí materiálů získaných za počáteční náklady, kde tyto náklady zahrnují materialy pro opakované vyšetření.	115 Kč tištěná verze. PDF verze bude zdarma ke stažení.
1.25.2	Opakující se náklady:	Žádné – záznamový arch bude možné si zkopírovat, nebude proto potřeba mít originální od vydavatele.
1.26.1	Ceny za zprávy generované softwarem nainstalovaným uživatelem:	(není vzhledem k podobě testu relevantní)
1.26.2	Ceny za vyhotovení zprávy zaslané prostřednictvím pošty/faxu:	(není vzhledem k podobě testu relevantní)
1.26.3	Ceny za vyhotovení zprávy zaslané prostřednictvím internetové služby:	(není vzhledem k podobě testu relevantní)

1.27	Ceny za další služby a zpracování dat: opravy nebo vývoj automatických zpráv:	(není vzhledem k podobě testu relevantní)
1.28	Kvalifikační požadavky na práci s testem vyžadované dodavatelem testu 1.28 se týká kvalifikací uživatele vyžadovaných dodavatelem. V této části, pokud vydavatel stanovil informace o kvalifikaci uživatele, mělo by to být uvedeno pomocí uvedených kategorií. Tam, kde kvalifikační požadavky nejsou jasné, mělo by to být vyjádřeno pomocí "Jiné", ne "Žádné". "Žádné" znamená, že existuje explicitní výrok týkající se toho, že není potřeba kvalifikace.	☒ Žádné ☐ Oprávnění (certifikát) pro specifický test ☐ Oprávnění (certifikát) pro obecné výkonové testy: i. e. míry maximálního výkonu ve schopnostech ☐ Potvrzení v testování obecných schopností a dovedností: míry maximálního výkonu ve vztahu k potenciálu k výkonu ☐ Potvrzení v obecné diagnostice a diagnostice osobnosti: míry typického chování, postojů a preferencí ☐ Jiné:
1.29	Profesionální kvalifikace vyžadovaná pro používání nástroje 1.29 se týká kvalifikací uživatele vyžadovanou dodavatelem. V této části, pokud vydavatel stanovil informace o kvalifikaci uživatele, mělo by to být uvedeno pomocí uvedených kategorií. Kde požadavky na kvalifikaci nejsou jasné, mělo by to být vyjádřeno pomocí "Jiné", ne "Žádné". "Žádné" znamená, že existuje explicitní výrok týkající se toho, že není potřeba kvalifikace.	☐ Žádné ☒ Praktický psycholog s kvalifikací v relevantní aplikační oblasti ☒ Praktický psycholog ☒ Výzkumný psycholog ☐ Nepsychologický akademický výzkumník ☐ Praktik v relevantních příbuzných profesích (terapie, medicína, poradenství, vzdělání, lidské zdroje atd.) ☐ Držitel Certifikátu způsobilosti pro testování v psychologii práce A BPS ☐ Držitel Certifikátu způsobilosti pro testování v oblasti vzdělávacím A BPS ☐ Držitel Certifikátu způsobilosti pro testování v psychologii práce B BPS ☒ Jiné: Jakýkoliv psycholog, který vystudoval magisterské studium psychologie.

Část 6: Hodnocení testových materiálů

Vysvětlení hodnocení

V následujících částech jsou celková posouzení adekvátnosti informací týkajících se validity, reliability a norem zobrazeny automaticky tučně.

Jakýkoli nástroj s jedním nebo více posouzeními 0 nebo 2 týkajícími se atributů považovaných za kritické pro bezpečné používání nástroje, by neměl být považován za nástroj, který splňuje minimální standardy.

Vstup na posuzovacím formuláři	Posouzení podle standardů EFPA	Reprezentace recenze v UK	Vysvětlení
[n/a]	[n/a]	[n/a]	Tento atribut není u tohoto nástroje použitelný
0	[-]	[None]	Není možné posoudit jako ne nebo nedostatek poskytnutých informací
1	[-1]	[*]	Neadekvátní
2		[**]	NYNÍ NEPOUŽÍVÁNO
3	[0]	[***]	Adekvátní nebo přiměřený
4	[1]	[****]	Dobrý
5	[2]	[*****]	Vynikající
		[N.r.i.o.r] * (pouze pro aktualizace)	Položka nebyla v původní recenzi posuzována

V této části má být provedeno více hodnocení různých aspektů nebo atributů dokumentace dodávané s nástrojem (nebo balíkem). Termín „dokumentace“ byl vybrán, aby pokrýval všechny ty materiály dodávané s nástrojem nebo snadno dostupné kvalifikovanému uživateli: např. manual administrátora; technické příručky; brožury s normami; dodatky k manuálu; aktualizace od vydavatelů/dodavatelů atd.

Položky mají být posuzovány n/a nebo 0 až 5 (poloviční rating je přijatelný)

Rating

Kvalita vysvětlení principů, prezentace a kvalita poskytnuté informace: (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na ratingích daných pro položky 2.1–2.8)		4
2.1	Celkový rating kvality vysvětlení principů: (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na hodnotách ratingů daných pro položky 2.1.1 – 2.1.5)	4
2.1.1	i) Teoretické základy konstruktů:	4
2.1.2	ii) Procedura vývoje testu:	4
2.1.3	iii) Důkladnost analýz položek a model analýzy položek:	4
2.1.4	iv) Vysvětlení obsahové validity:	4
2.1.5	v) Souhrn relevantního výzkumu:	3
2.2	Adekvátnost dokumentace dostupné uživateli (uživatelské a technické manuály, dodatky týkající se norem atd.): (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na hodnotách ratingů daných pro položky 2.2.1 – 2.2.6) <i>Pro část 2.2 jsou stanoveny následující „měřítko“ pro rating „vynikající“ (5). Pozornost je zde zaměřena na kvalitu pokrytí poskytnutého v dokumentaci dostupné kvalifikovaným uživatelům. Všimněte si, že část 2.2 se týká úplnosti a jasnosti dokumentace dostupné uživateli (uživatelské a technické manuály, dodatky k normám atd.) v pojmech pokrytí a vysvětlení. V pojmech kvality nástroje, jak ji dosvědčuje dokumentace, jsou rozpracovány oblasti v této části pod čísly: 2.1, 2.3, 2.9, 2.10 a 2.11.</i>	4

2.2.1	Principy: [viz 2.1] Dobře argumentovaný a jasně prezentovaný popis toho, co má podle návrhu měřit a proč byl zkonstruován tak, jak je.	4
2.2.2	Vývoj: Úplné detaily týkající se zdrojů položek, pilotáže, analýz položek, srovnávacích studií a změn prováděných v průběhu vývojových pokusů.	4
2.2.3	Standardizace: Jasně a detailní informace poskytnuté o velikostech a zdrojích standardizačního souboru a standardizační proceduře.	5
2.2.4	Normy: Jasně a detailní informace poskytnuté o velikostech a zdrojích normalizačních skupin, podmínkách vyšetření atd.	3
2.2.5	Reliabilita: Dobře vysvětlení reliability a široký rozsah měř vnitřní konsistence a retestu spolu s vysvětlením jejich relevance a zobecnitelnosti nástroje vyšetření.	3
2.2.6	Validita: Dobře vysvětlení validity spolu s širokou škálou studií jasně a poctivě popsanych.	3
2.3	Kvalita procedurálních instrukcí poskytnutých uživateli: (Tento celkový rating se získá s použitím posouzení na základě hodnot ratingů daných pro položky 2.3.1 – 2.3.7)	3
2.3.1	Pro administraci testu: Poskytnutá jasná a detailní vysvětlení a procedurální průvodce krok za krokem spolu s dobrými radami týkajícími se otázek uchazečů a problémových situací.	5
2.3.2	Pro skórování testu, normy atd.: Poskytnuté jasně a detailní informace spolu s popsány kontrolami pro vyhnutí se možným chybám skórování.	5
2.3.3	Pro interpretaci a vytváření zpráv: Detailní doporučení týkající se interpretace různých skóřů, chápání normativních měř a zacházení se vztahy mezi různými škálami, s množstvím ilustrativních příkladů a případových studií.	3
2.3.4	Pro poskytnutí zpětné vazby a debriefingu respondentům testu a dalším: Detailní doporučení, jak prezentovat zpětnou vazbu uchazečům.	0
2.3.5	Pro poskytování dobrých praktických témat týkajících se poctivosti a zkreslení: <i>Uvedení detailních informací o studiích sexuálního a etnického zkreslení s relevantními varováními týkajícími se používání a zobecňování validit.</i>	0
2.3.6	Omezení používání: Jasně popisy, kdo by měl a kdo by neměl být vyšetřován spolu s dobře vysvětlenými odůvodněními těchto omezení (např. typy nezpůsobilosti, požadované úrovně gramotnosti atd.).	3
2.3.7	Reference a podpůrné materiály: Detailní odkazy na relevantní podpůrnou akademickou literaturu a křížové odkazy na další příbuzné materiály týkající se diagnostických nástrojů.	3
Kvalita materiálů: (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na hodnotách ratingů pro položky 2.4 – 2.8)		4
2.4	Všeobecná kvalita materiálů testu (testové brožury, odpověďové archy, testové objekty, software atd.):	4
2.5	Kvalita lokální adaptace testu (pokud byl test přeložen a adaptován do místního jazyka):	5
2.6	Snadnost, s jakou může respondent testu porozumět úkolu:	5
2.7	Snadnost, s jakou mohou být respondentem testu tvořeny reakce nebo odpovědi:	5
2.8	Kvalita položek:	4
Recenzentovy komentáře týkající se dokumentace: (komentáře principů, designu, vývoje testu a jeho přijatelnosti)		
<p>Vývoj testu a revize původní metody jsou založeny na kvalitních teoretických základech. Z těch je zřejmá nutnost rozlišovat mezi dualitou úzkosti jako aktuálního stavu a jako rysu osobnosti. Autor dostatečně jasně popisuje adaptivní význam úzkosti a propojení úzkosti s emocí strachu. Slušelo by se ale revidovat kapitolu č. 3 (Projevy úzkosti u dětí), která zůstala stejná jako u verze původní. Bylo by vhodné tuto kapitolu doplnit o novější výzkumy, které reflektují současný stav poznání. Jednoznačně by bylo vhodné zařadit i teorii citové vazby (viz Bowlby, 1969), která s prožíváním úzkosti souvisí.</p>		

Postup vývoje testu považuji z metodologického hlediska za adekvátní. Přesto se při něm objevily jisté sporné kroky. Jedním z nich vzorek při pilotáži testu – ten tvořili studenti pouze 7. tříd ZŠ (průměrný věk 13,2). Test je ale určen pro děti od 10 do 15 let. Pro ověření srozumitelnosti položek by proto vhodnější provést pilotáž u všech věkových kategorií, pro které je test určen.

Druhá námitka se týká finální podoby položek ve škále aktuální úzkosti. Některé položky vyznívají stejně a i zjištěné interkorelace mezi těmito položkami jsou vyšší v porovnání s dalšími položkami. Je tedy otázkou, zda mezi významy těchto položek respondenti dostatečně rozlišují a zda nejsou některé z nich nadbytečné. Konkrétně se jedná o položky 2) Trápí mě starosti; 7) Jsem utrápený; 8) Jsem ustaraný a položky 6) Jsem vystrašený a 10) Bojím se. Zmíněné interkorelace ale nepřevyšují hodnotu 0,6, proto není možné tuto skutečnost považovat za závažný nedostatek testu.

Autoři se rozhodli na základě pilotáže vyřadit pozitivně laděné položky a nechat je pouze na začátku a konci každé škály, aby měly terapeutický účinek. Tím se ale test stává poněkud průhledným a pro respondenty předvídatelným, což zvyšuje riziko lživých odpovědí, případně uvádění sociálně žádoucích odpovědí. Z tohoto důvodu i zahraniční metody jako STAIC (1973) a CMAS (1956) (a jejich revize) pozitivní položky neobsahují.

Co se týká informací, jakým způsobem s testem pracovat, manuál poskytuje jasné instrukce, jak má zadavatel postupovat při administraci i při vyhodnocování testu. Následně ale chybí informace o tom, jak s daným výsledkem nakládat a jak jej sdělovat vyšetřované osobě (nebo jejím rodičům). Autoři předpokládají, že test se dostane do rukou pouze kvalifikovaným odborníkům z oblasti psychologie a dá se tedy předpokládat, že ti budou vědět, jakým způsobem zpětnou vazbu podat. Přesto bych doporučila, aby manuál krátce zmínil, jak se dá na základě výsledků testu s klientem dále pracovat.

Část 7:

Hodnocení norem, reliability a validity

Položky mají být posuzovány n/a nebo 0 až 5 (jsou přijatelné poloviční ratingy)

Rating

Hodnocení technických informací – celková adekvátnost: (Tento celkový rating se získá použitím posouzení založeného na hodnotách ratingů daných pro položky 2.9 – 2.11)	3–4
---	------------

Informace o normách nebo referenční skupině

2.9	Celková adekvátnost:	4
2.9.1	Vhodnost pro lokální použití, ať už pro lokální nebo mezinárodní normy: [n/a] Nepoužitelné 0 Žádná informace nepodána. 1 Není lokálně relevantní (např. nevhodné zahraniční výběry). 3 Lokální výběr z obecné populace nebo nelokální normy, které lze použít s varováním. 4 Výběry lokální země nebo relevantní mezinárodní výběry s dobrou relevancí pro zamýšlenou aplikaci. 5 Výběry lokální země nebo relevantní mezinárodní výběry vybrané z dobře definovaných výběrů z relevantních aplikačních oblastí.	3

2.9.2	<p>Vhodnost pro zamýšlené aplikace:</p> <p>[n/a] Nepoužitelné</p> <p>0 Žádná informace nepodána.</p> <p>1 Norma nebo normy nejsou adekvátní pro zamýšlené aplikace.</p> <p>3 Adekvátní normy pro obecnou populaci a/nebo rozmezí normativních tabulek.</p> <p>4 Dobré rozmezí normativních tabulek.</p> <p>5 Vynikající rozmezí výběrově relevantních norem vztahujících se k věku a pohlaví, s informacemi o dalších rozdílech v rámci skupin (např. směr etnických skupin).</p>	4
2.9.3	<p>Velikosti výběrů:</p> <p>[n/a] Nepoužitelné</p> <p>0 Žádná informace nepodána.</p> <p>1 Neadekvátní výběry (např. méně než 150).</p> <p>3 Adekvátní výběry (např. 150-300).</p> <p>4 Velké výběry (např. 300-1000).</p> <p>5 Velmi velké výběry (např. 1000+).</p>	5
2.9.4	<p>Procedury použité při výběru souboru: (vyberte jednu a ohodnoťte kvalitu použitého postupu)</p> <p>☐ Žádná informace neposkytnuta</p> <p>☐ Reprezentativní populaci [sumarizujte kritéria]</p> <p>☒ Nahodilá</p> <p>☐ Náhodná</p>	
2.9.5	<p>Kvalita informací poskytnutých o minoritní/chráněné skupině, rozdílech, vlivech věku, rodu atd.:</p> <p>[n/a] Nepoužitelné</p> <p>0 Žádná informace nepodána.</p> <p>1 Neadekvátní informace.</p> <p>3 Adekvátní obecné informace s minimální analýzou.</p> <p>4 Dobré popisy a analýzy skupin a rozdílů</p> <p>5 Vynikající série analýz a diskuse o relevantních tématech vztahujících se k použití a interpretaci.</p>	4

2.9.6 Komentáře recenzentů k normám: Stručná zpráva o normách a jejich historii, včetně informací o doporučeních učiněných vydavatelem/autorem pro aktualizaci norem obvyklým způsobem.

Autoři uvádějí normy pro děti a dospívající od 10 do 15 let pomocí percentilových tabulek (převod hrubého skóru na percentil), a to zvláště pro dívky a chlapce. U škály aktuální úzkostnosti jsou uvedeny i věkové normy. Pro škálu úzkostlivosti autoři navíc uvádějí tabulky pro převod na z-skór a T-skór. Normy byly vytvořeny na rozsáhlém standardizačním vzorku.

Věkové normy škály aktuální úzkosti byly vytvořeny tak, že byla použita „data od dětí příslušného věku a skupiny dětí o rok mladší a o rok starší. U krajních věkových skupin (10 a 15 let) byly normy vytvořeny jen z dat od příslušné věkové skupiny“. Tímto způsobem došlo k tomu, že standardizační vzorek např. desetiletých je třikrát menší než u jedenáctiletých. Tyto rozdíly pak mohou mít vliv na podobu norem.

Je otázkou, zda se dají normy použít pro celou populaci českých dětí a dospívajících ve věku od 10 do 15 let. Všichni respondenti standardizačního vzorku totiž pocházeli ze základních škol, a to navíc takových, kde působili školní psychologové. Jsou tyto normy platné i pro studenty víceletých gymnázií? Zde by se totiž dala očekávat vyšší míra úzkosti, která by mohla být způsobena vyšším tlakem na studium a studijní výsledky.

Autoři nepopisují, zda je test vhodný i pro jiné skupiny dětí a zda se na ně vztahují dané normy. V manuálu je naznačeno, že určité speciální potřeby dětí při administraci je možné ošetřit pomocí podrobnějšího vysvětlení instrukcí zadavatelem. Autoři pak sami test používají pro klinickou populaci, pro děti integrované i pro děti ze socio-kulturně znevýhodněného prostředí (zde byl ale test použit u dětí ve věku 6 až 16 let).

Validita

2.10	Celková adekvátnost: (Tento celkový rating se získá na základě posouzení hodnot ratingů daných v položkách 2.10.1 – 2.10.2.4. Neprůměrujte pouze čísla, abyste získali celkový rating. Obvykle bude roven buď konstruktové validitě nebo validitě vztahující se ke kritériu, podle toho, která z nich je vyšší.)	3–4
2.10.1	Konstruktová validita – celková adekvátnost (Tento celkový rating se získá na základě posouzení hodnot ratingů daných v položkách 2.10.1.2 – 2.10.1.6. Neprůměrujte pouze čísla, abyste tento celkový rating získali.)	4
2.10.1.1	Použité plány: (zatrhněte tolik, kolik je jich použitelných) ☐ Žádná informace nepodána ☒ Korelace s dalšími nástroji a výkonovými kritérii ☒ Vnitroškálový (korelace položky se zbytkem) ☒ Rozdíly mezi skupinami ☐ Matice mnoha rysů a mnoha metod (MTMM) ☐ Explorační faktorová analýza ☒ Konfirmační faktorová analýza ☐ Experimentální plány ☐ Jiné:	
2.10.1.2	Velikosti výběrů: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Jedna neadekvátní studie (např. velikost výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. velikost výběru 100-200). 4 Více než jedna adekvátní nebo velká studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií.	4
2.10.1.3	Procedura výběru souboru: (vyberte jednu) ☐ Žádná informace neposkytnuta ☐ Reprezentativní vůči populaci [sumarizujte kritéria] ☒ Nahodilá ☐ Náhodná	
2.10.1.4	Medián a rozsah korelací mezi testem a dalšími podobnými testy: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Neadekvátní ($r < 0.55$). 3 Adekvátní ($0.55 < r < 0.65$). 4 Dobrý ($0.65 < r < 0.75$). 5 Vynikající ($r > 0.75$)	0
2.10.1.5	Kvalita nástrojů jako kritérií nebo markerů: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Poskytnuta neadekvátní informace. 3 Adekvátní kvalita. 4 Dobrá kvalita. 5 Vynikající kvalita s širokým rozsahem relevantních markerů pro konvergentní a divergentní validizaci.	0
2.10.1.6	Analýzy diferenciálního fungování položek (DIF): [N/A] Nepoužitelné 0–5 hodnocení kvality DIF analýzy	4
2.10.2	Validita vztahující se ke kritériu – celková adekvátnost (Tento celkový rating se získá na základě posouzení hodnot ratingů daných v položkách 2.11.1 – 2.10.2.4. Neprůměrujte pouze čísla, abyste získali celkový rating.)	3–4
2.10.2.1	Popis použitých kritérií a charakteristik populací: (zatrhněte tolik, kolik je použitelných) ☒ Souběžná ☒ Prediktivní ☐ Postdiktivní	
2.10.2.2	Velikosti výběrů: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Jedna neadekvátní studie (např. velikost výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. velikost výběru 100-200). 4 Jedna velká nebo více než jedna adekvátně rozsáhlá studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií.	4

2.10.2.3	Procedura výběru souboru: ☐ Žádná informace neposkytnuta ☒ Účelná nebo reprezentativní ☐ Nahodilá ☐ Náhodná	
2.10.2.4	Medián a rozsah korelací mezi testem a kritérii: 0 Žádná informace neposkytnuta. 1 Neadekvátní (např. $r < 0.2$). 3 Adekvátní (např. $0.2 < r < 0.35$). 4 Dobrý (např. $0.35 < r < 0.50$). 5 Vynikající (např. $r > 0.50$)	0

2.10.3 Komentáře recenzenta týkající se validity:

Autoři ověřovali především kritériální validitu, a to 3 nezávislymi studiemi. V první studii porovnali výsledky jedinců z běžné populace s klinickým vzorkem dětí s psychiatrickou diagnózou, která přímo souvisela s vysokou úrovní prožívané úzkosti. Potvrdilo se, že děti s těmito diagnózami prožívali vyšší úzkost.

Druhá studie se zaměřila na děti se speciálními vzdělávacími potřebami, které byly individuálně nebo skupinově integrované. Autoři předpokládali, že obtíže ve škole budou souviset s mírou úzkosti, kterou dané děti prožívají. A skutečně se to potvrdilo - tyto děti dosáhly v testu úzkosti vyšších hodnot než běžní žáci.

Poslední studie ověřovala souvislosti mezi aktuální úzkostí a nižší skórem v inteligenčním testu. Zde byla potvrzena prediktivní validita testu. Vzorek této studie se skládal z dětí běžné populace a dětí socio-kulturně znevýhodněných. Předpokladem, který byl vytvořen na základě jiných studií, bylo, že aktuální prožívání úzkosti ruší pozornost a další exekutivní funkce a jejím důsledkem je pak podání nižšího výkonu. Ve studiu byl potvrzen negativní vliv aktuální úzkosti na výsledek inteligenčního testu, i když se jednalo o neverbální test inteligence (tzn. socio-kulturní znevýhodnění by zde nemělo hrát roli).

Provedená konfirmační faktorová analýza potvrdila dva, autory předpokládané, faktory - aktuální úzkost a úzkostlivost.

Při ověřování validity ale nebyla zohledněna validita konstruktová, tzn. nebyl použit žádný jiný test, pomocí kterého je možné úzkost měřit. V českých podmínkách se používá Škála zjevné úzkosti pro děti (CMAS; Castaneda, McCandless, & D.S.Palermo, 1956) v české úpravě od autorů Fischera a Gjuričové, která má normy pro děti od 9 do 14 let. Tento test tedy mohl být použit pro detailnější ověření validity testu.

Reliabilita

2.11	Celková adekvátnost: <i>(Tento celkový rating se získá na základě posouzení hodnot ratingů daných v položkách 2.11.1-2.10.2.4. Neprůměrujte pouze čísla, abyste získali celkový rating.)</i>	3
2.11.1.	Poskytnutá data týkající se reliability: <i>(vyberte jednu možnost)</i> ☒ Uveden pouze jeden koeficient reliability ☐ Uveden pouze jeden odhad standardní chyby měření ☐ Koeficienty reliability pro několik různých skupin ☐ Standardní chyba měření uvedená pro několik různých skupin	
2.11.1	Vnitřní konzistence:	
2.11.1.1	Velikost výběru: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Jedna neadekvátní studie (např. rozsah výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. rozsah výběru 100-200). 4 Jedna rozsáhlá nebo více než jedna adekvátně rozsáhlá studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií. [N/A] Nepoužitelné.	4

2.11.1.2	Medián koeficientů: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Neadekvátní (např. $r < 0.7$) 3 Adekvátní (např. $r = 0.7$ až 0.79) 4 Dobrý (např. $r = 0.8$ až 0.89) 5 Vynikající (např. $r > 0.9$) [N/A] Nepoužitelné.	4
2.11.2	Testová-retestová stabilita:	
2.11.2.1	Rozsah výběru: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Jedna neadekvátní studie (např. rozsah výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. rozsah výběru 100-200). 4 Jedna rozsáhlá nebo více než jedna adekvátně rozsáhlá studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií.	0
2.11.2.2	Medián koeficientů: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Neadekvátní (např. $r < 0.6$) 3 Adekvátní (např. $r = 0.6$ až 0.69) 4 Dobrý (např. $r = 0.7$ až 0.79) 5 Vynikající (např. $r > 0.8$)	0
2.11.3	Reliabilita jako ekvivalence:	
2.11.3.1	Rozsah výběru: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Jedna neadekvátní studie (např. rozsah výběru menší než 100). 3 Jedna adekvátní studie (např. rozsah výběru 100-200). 4 Jedna rozsáhlá nebo více než jedna adekvátně rozsáhlá studie. 5 Dobrá série adekvátních až rozsáhlých studií. [N/A] Nepoužitelné.	0
2.11.3.2	Medián koeficientů: 0 Neposkytnuta žádná informace. 1 Neadekvátní (např. $r < 0.6$) 3 Adekvátní (např. $r = 0.6$ až 0.69) 4 Dobrý (např. $r = 0.7$ až 0.79) 5 Vynikající (např. $r > 0.8$) [N/A] Nepoužitelné	0
2.11.4 Komentáře recenzentů k reliabilitě: - Komentujte intervaly spolehlivosti pro koeficienty reliability - Uveďte Spearmanovy-Brownovy ekvivalenty		
<p>Test disponuje dobrou reliabilitou ve smyslu vnitřní konzistence. Test-retest stabilita reliabilita jako ekvivalence nebyla u testu uvedena.</p> <p>Hodnoty vnitřní konzistence vyjádřené hodnotami Cronbachova alfa byly u obou škál velmi dobré (aktuální úzkost $\alpha=0,899$; úzkostlivost $\alpha=0,879$).</p> <p>Vzhledem k tomu, že test měl pouze jednu formu (i když rozdělenou pro dívky a chlapce), nemohla být reliabilita jako ekvivalence testována.</p> <p>Jako nedostatek vnímám, že nebyla ověřována reliabilita jako test-retest stabilita u škály úzkostlivosti. Je zřejmé, že škála aktuální úzkosti nemusí dosahovat vysoké test-retest stability, ale pokud se zkoumá úzkostlivost jako stabilní rys osobnosti, naměřená hodnota by se neměla s časem příliš měnit. Ostatně původní verze testu (ŠAD) tyto údaje také udávala. Ověření reliability jako test-retest reliability tedy testu chybí.</p>		

.....

Část 9:

Závěrečné hodnocení:

.....

3.0 Hodnotící zpráva testu:

Tato část by měla obsahovat stručné, jasně obhájené posouzení nástroje/produktu. Mělo by popisovat jeho pro a proti a poskytnout určitá obecná doporučení týkající se toho, jak a kdy by se měl používat – spolu s varováními (kde jsou potřebná) týkajícími se případů, kde by se používat neměl.

Test Škály na měření úzkosti a úzkostlivosti dětí – revize (ŠAD-R) představuje kvalitní psychodiagnostický nástroj, který může být účinnou pomocí v poradenské praxi i při screeningu úzkostných poruch, které již spadají do oblasti psychopatologie. Největší přednost tohoto nástroje spočívá v dualitě pojetí úzkosti jako stavu a stabilnějšího osobnostního rysu. Díky tomu je možné komplexně zmapovat úzkostné prožívání jedince včetně konkrétních projevů úzkosti. Test se dá jednoduše a rychle administrovat i vyhodnotit a je pro uživatele jasně a srozumitelně formulován. Jedinou chybějící částí je doporučení autorů, jak s výsledky testu dále pracovat a jakým způsobem o nich komunikovat s dítětem, resp. jeho rodičem.

Psychometrické charakteristiky testu jsou adekvátní, přesto by však bylo vhodné ověřit test-retest stabilitu a konstruktovou validitu (srovnáním s jiným testem). Co se týká norem, ty jsou vytvořeny na vzorku běžné populace, proto je nedoporučuji používat pro minoritní skupiny, ani pro klinickou populaci. Nicméně jako možné použití tohoto nástroje v klinické praxi vidím monitorování změn při prožívání aktuální úzkosti i úzkostlivosti v důsledku terapeutického působení. Skór v testu může sloužit jako užitečná zpětná vazba o případném pokroku pro klienta i psychologa. Zároveň může být test jakýsi “odrazový můstek” pro začátek komunikace mezi jedincem a psychologem. Mluvit o své úzkosti bývá obtížné a písemná forma může představovat bezpečnější formu. S testem se tedy dá pracovat i kvalitativně tak, že budou mapovány situace, při kterých k popsáným pocitům dochází.

Věkové rozmezí norem je podle autorů 10 až 15 let. Vzhledem k nižšímu počtu standardizačního vzorku v krajních kategoriích 10 a 15 let, doporučuji k normám v těchto kategoriích přistupovat obezřetně. Zároveň byly normy vytvořeny pomocí žáků základních škol, u jiných typů škol tedy nemusí zcela odpovídat.

Tento nástroj doporučuji používat také jako screeningový nástroj při skupinové administraci, kdy bude možné zjistit, kteří jedinci prožívají úzkost a je proto vhodné jim věnovat psychologickou péči. Při individuální administraci je možné test použít pro základní zmapování osobnosti a aktuálního stavu jedince. Je však dle mého názoru zbytečné test používat ve chvíli, kdy dítě dokáže dostatečně verbalizovat problémy s úzkostí. V takové chvíli mohou výsledky testu sice přinést srovnání s normou, nesníží to však intenzitu dítětem prožívané úzkosti. Pro práci s jedincem by pak nebyl rozdíl v tom, jestli dítě dosáhlo percentilu 30 nebo 90.

Velkou výhodou testu je jeho plánovaná dostupnost a bezplatnost pro kvalifikované uživatele. Zároveň souhlasím s autory testu, že tento nástroj by měl být dostupný pouze uživatelům, kteří mají dostatečné vzdělání a mohou tak test využít pro praktické či výzkumné účely, tzn. nejen testování pro testování.

3.1 Závěry:

Daný nástroj splňuje požadavky z teoretického i metodologického hlediska a doporučuji ho proto používat v poradenské praxi nebo při výzkumu. Nástroj by měl být používán pouze osobami s dostatečným odborným vzděláním (tedy magisterský titul v oboru psychologie).

4.0 Doporučení (vyberte jedno)

Všechny následující charakteristiky uvedené níže by měly mít ratingy [n/a], [2], [4], [5], pokud by měl být nástroj „doporučen“ pro obecné použití (hodnocení 5 nebo 6):

- [2.9] Normy a referenční skupiny
- [2.10.1] Konstruktová validita
- [2.10.2] Kriteriaální validita
- [2.11] Reliabilita - celková
- [2.12] Počítačově generované zprávy

Pokud má kterýkoli z výše uvedených ratingů hodnotu [] nebo [1], nástroj by měl být klasifikován pod doporučením 1, 2, 3 nebo 4, nebo klasifikován pod doporučením 7 "jiné" s adekvátním vysvětlením.

- 1 Pouze výzkumný nástroj. Ne pro užití v praxi.
- 2 Vhodný pouze pro užití expertním uživatelem za pečlivě kontrolovaných podmínek nebo ve velmi omezených aplikačních oblastech
- 3 Vhodný pro použití pod supervizí v aplikační(ch) oblasti(ech) definovaných distributorem, libovolnými uživateli s obecnými kompetencemi pro používání a administraci testů
- 4 Vyžaduje další vývoj. Vhodný pouze pro použití ve výzkumu.
- 5 Vhodný pro používání v aplikační(ch) oblasti(ech) definovaných distributorem, uživateli testů, kteří splňují speciální kvalifikační požadavky distributora
- 6 Vhodný pro sebevyšetření bez supervise v aplikační(ch) oblasti(ech) definovaných distributorem
- 7 Jiné:

5 Odkazy k poznámkám a bibliografie

Bowlby, J. (1969). *Attachment. Attachment and Loss. Vol. I*. London: Hogarth.
Castaneda, A., McCandless, B. R., & Palermo, D. S. (1956). The children's form of the manifest anxiety scale. In *Child Development*, 27, pp. 317–326.
Spielberger, C. D. (1973). *State-Trait Anxiety Inventory for Children (STAIC)*. Mind Garden.

Měřené konstrukty:

Aktuální úzkost (jako současný stav)
Úzkostlivost (jako stabilnější rys osobnosti)